R I I G I K O H U S

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUM

OTSUS

Kohtuasja number	3-8-11-1-04
Otsuse kuupäev	1. märts 2004
Kohtukoosseis	Eesistuja riigikohtunik Ott Järvesaar, liikmed riigikohtunik Lea Laarmaa, Saare Maakohtu kohtunik Kristel Pedassaar, Viru Ringkonnakohtu kohtunik Merike Toomet ja riigikohtunik Peeter Vaher
Kohtuasi	**A Maakohtu kohtuniku X-i**, sünd. 9. mail 1966. a, kohtunikuks nimetatud 1. juulil 1993. a, distsiplinaarasi
Distsiplinaarsüüdistuse esitaja	Riigikohtu esimees
Asja läbivaatamise kuupäev	18. veebruar 2004
Istungil osalenud isikud	A Maakohtu kohtunik X, A Maakohtu esimees
Resolutsioon	**1. Mõista A Maakohtu kohtunik X süüdi distsiplinaarsüüteo toimepanemises ja määrata talle distsiplinaarkaristuseks noomitus.** **2. Otsuse peale võib Riigikohtu üldkogule esitada kaebuse otsuse kuulutamisest alates kolmekümne päeva jooksul.** **3. Distsiplinaarkolleegiumi otsus jõustub pärast p-s 2 nimetatud tähtaja möödumist, kui kohtunik pole esitanud kaebust Riigikohtu üldkogule. Kaebuse esitamisel jõustub kolleegiumi otsus üldkogu otsuse kuulutamisest.**

I DISTSIPLINAARSÜÜDISTUS

Distsiplinaarsüüdistuse aluseks on kohtunik X-i tegevus kriminaalasjas nr 1-347/03, milles kannatanu U. Roopsi ja tunnistaja M. Roosalu suhtes kohaldati 30. juuni 2003. a kohtuistungile ilmumata jätmise tõttu 5. novembril 2003. a sundtoomist ning nad paigutati Tartu arestimajja ja viidi sealt 6. novembril 2003. a kohtuistungile.

1. Asjaolud

A Maakohtu menetluses on kriminaalasi, milles Urmas Roops on kannatanu ja Maili Roosalu tunnistaja. Selles kriminaalasjas on koostatud "Õiend telefoni kõne kohta", mille on allkirjastanud kohtunik X ja kohtuistungi sekretär M. Mägi. Õiendi kohaselt helistati 4. juunil 2003. a U. Roopsile ja teavitati teda 30. juunil 2003. a kell 10 toimuvast kohtuistungist ning U. Roops olevat lubanud sama info edastada temaga kooselavale M. Roosalule. Õiendi kohaselt selgitati U. Roopsile telefoni teel, et kui tema ja M. Roosalu kohtusse ei ilmu, võib kohus neid trahvida või kohaldada

sundtoomist. Õiendist nähtuvalt on "[k]ohtukutsed nimetatud aadressil Tartumaa Tähtvere vald, Palsa pk 11 väljastatud e-postiga 04.06.2003". Eesti Post teatas 9. ja 20. juunil 2003. a A Maakohtule, et kohtukutsed jäid U. Roopsile ja M. Roosalule kätte andmata.

30. juunil 2003. a kell 10 toimus kohtunik X-i eesistumisel kriminaalasjas kohtuistung, kuhu U. Roops ja M. Roosalu ei ilmunud. Kohtuistungi protokolli kohaselt ei olnud U. Roops ja M. Roosalu kohtukutseid kätte saanud. Kohus tegi kirjaliku määruse, milles otsustas kohaldada U. Roopsi ja M. Roosalu suhtes sundtoomist 6. novembril 2003. a toimuvale kohtuistungile.

U. Roopsi ja M. Roosalu suhtes kohaldati sundtoomist 5. novembril 2003. a. Selle tõttu viibisid nad ööl vastu 6. novembrit 2003. a Tartu arestimajas. U. Roopsi ja M. Roosalu avalduse kohaselt ei saanud nad 30. juuni 2003. a kohtuistungi kutseid ja 4. juuni 2003. a telefonikõnes ei teatanud M. Mägi kohtuistungi toimumise kuupäeva.

2. Kokkuvõte

Riigikohtu esimees leiab, et sundtoomine kui isiku vabadust piirav sunnivahend on kohtumenetluses äärmuslik meede, tagamaks protsessiosalise kohtusse ilmumist. KrMK § 78^3 lg 1 kohaselt võib kohtu määruse alusel kohaldada kannatanu, tunnistaja või muu selles sättes nimetatud isiku sundtoomist, kui ta on jätnud kohtusse ilmumata ja kutses on märgitud, et mitteilmumise korral võib isiku suhtes kohaldada sundtoomist. Kuna kohus tuvastas 30. juuni 2003. a kohtuistungil, et U. Roops ja M. Roosalu ei olnud kohtukutseid 30. juuni 2003. a kohtuistungile kätte saanud, siis kohaldades nende suhtes sundtoomist 6. novembri 2003. a kohtustungile, eksis kohtunik X süüliselt kohtute seaduse § 70 lg-s 2 sätestatud kohustuse vastu pidada oma ametit laitmatult ning hoiduda tegudest, mis kahjustavad kohtu mainet. Sellega pani ta toime distsiplinaarsüüteo, mis seisneb ametikohustuse mittekohases täitmises.

II DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI ISTUNGIL UURITUD TÕENDID

Riigikohtu esimees esitas distsiplinaarsüüdistuses kirjeldatud asjaolude tõendamiseks U. Roopsi ja M. Roosalu 1. detsembri 2003. a avalduse Riigikohtu esimehele, kohtunik X-i selgituse 10. detsembrist 2003. a, õiendi 4. juunil 2003. a toimunud telefonikõne kohta, kohtukutsete koopiad, elanikeregistri väljavõtted, 30. juunil 2003. a kriminaalasjas T. J. süüdistuses KrK § 107 lg 2 p 2 järgi ja A. Õ. süüdistuses KarS § 320 lg 1 järgi toimunud kohtuistungi protokolli, 30. juuni 2003. a määruse, samas kriminaalasjas 6. novembril 2003. a toimunud kohtuistungi protokolli. A Maakohtu esimees esitas kohtunik X-i iseloomustuse.

U. Roopsi ja M. Roosalu avalduse kohaselt toimus 3. septembril 2000. a üliraske kehavigastusega lõppenud intsident, millega seoses nad käisid kohtus asja kohta seletusi andmas. 4. juunil 2003. a helistas sekretär Mägi, küsis nende uut elukohta ja kutsus kohtuistungile, kuid ei teatanud kohtuistungi toimumise aega ning lubas saata kutsed. 5. novembril 2003. a viidi nad sundtoomise määruse alusel Tartu arestimajja. Nad pidid öö veetma ebainimlikes tingimustes. Hommikul pandi nad kohtumajas trellide taha. Kuna üks kohtualune ei ilmunud kohtuistungile, jäi istung ära.

Õiendist telefonikõne kohta nähtub, et 4. juunil 2003. a on helistatud kannatanu U. Roopsile telefonil 05010721, talle on teatatud, et kohtuistung toimub 30. juunil 2003. a kell 10.00. Kannatanu teatas oma postiaadressi ja kinnitas, et elab koos M. Roosaluga. Kannatanule on seejärel selgitatud, et kui tema ja M. Roosalu kohtusse ei ilmu, võidakse neid trahvida või kohaldada sundtoomist. Õiendile on alla kirjutanud kohtunik ja sekretär.

Kohtukutse teatistest kriminaalasjas nr 1-347/03 nähtub, et kohtukutsed on tagastatud 20. juunil 2003. a pärast hoiuaja möödumist märketega, et U. Roopsi ja M. Roosalu ei olnud 6. ja 7. juunil kohal.

30. juuni 2003. a kohtuistungi protokollis (koopia) on järgmine sõnastus: "Kannatanu Urmas Roops ilmumata. Ei ole kätte saanud kohtukutset. Toimikus olevale aadressile saadetud kutse tagastatud kohtule märkega "isik ei ela antud aadressil". Telefoni teel kannatanult saadud aadressilt on kutse tagasi laekunud kohtule märkega "tagasi hoiuaja möödumisel". Kohus avaldab õiendi telefonikõne kohta II kd tl 10. /.../ Tunnistaja Maili Roosalu ilmumata. Tunnistaja ei ole kätte saanud kohtukutset. Toimikus olevale aadressile saadetud kutse tagastatud kohtule märkega "isik ei ela antud aadressil". Telefoni teel kannatanult saadud aadressilt on kutse tagasi laekunud kohtule märkega "tagasi hoiuaja möödumisel". Kohus avaldab õiendi telefonikõne kohta II kd tl 10."

30. juuni 2003. a määruse (koopia) järgi on U. Roops ja M. Roosalu saanud teavet kohtuistungi kohta telefoni teel, kuid nad on teatanud, et ei kavatse kohtusse ilmuda. Kuna kohus on senini teinud kõik endast sõltuva, et nad kohtusse ilmluksid, ja see pole õnnestunud, tuleb kohaldada nende suhtes sundtoomist 6. novembri 2003. a kohtusitungile.

6. novemberi 2003. a kohtuistungi protokolli (koopia) kohaselt ilmusid U. Roops ja M. Roosalu kohtuistungile ning selles asjas toimub järgmine kohtuistung 17. veebruaril 2004. a kell 10.00.

Iseloomustuse kohaselt on kohtunik X lahendanud kohtuasju põhiliselt õigesti. Aeg-ajalt on esinenud teatud pinnapealsust, on olnud ka menetlusosaliste kaebusi tema tegevuse ja käitumise suhtes protsessi käigus. Kaebused on lahendatud kohapeal. Ta on täpne ja abivalmis ning nii enda kui teiste suhtes nõudlik. Pingelistes olukordades võib esineda emotsionaalset ülereageerimist. Lõpetas kohtuniku töö kõrvalt 2003. a magistrantuuri ärijuhtimise alal.

Riigikohtu esimehele esitatud kirjalikus seletuses märkis kohtunik X, et 30. juuni 2003. a sundtoomise määruses ei ole kohus kohustanud politseid isikuid paigutama arestimajja ega kohtumajas trellide taha (kohtumajas ei ole trelle). 6. novembri 2003. a kohtuistungi käik kajastub kohtuistungi protokollis. U. Roops ega M. Roosalu ei esitanud kohtuistungil kaebusi kohtu tegevuse ega sundtoomise suhtes. Kuna ta ei kuulnud sekretäri telefonikõnet kannatanuga, siis ei saa ta seda vestlust kommenteerida. Sundtoomise määrus saadeti täitmise korraldamiseks Tartu Prokuratuurile, mitte Tartu Politseiprefektuurile.

Distsiplinaarkolleegiumi istungil ei tunnistanud kohtunik X end distsiplinaarsüüdistuses süüdi. Ta möönis, et olukord, mis tekkis 30. juuni 2003. a sundtoomise määrusega seonduvalt, oleks võinud olla täpsemini määratletud, kuid ta ei ole kahjustanud kohtu mainet. Vaieldamatult on tõendatud, et U. Roopsile ja M. Roosalule teatati kohtuistungi toimumise aeg 30. juunil 2003. a kell 10.00 ja sekretär selgitas telefoni teel ka kohtuistungile ilmumata jätmise tagajärgi. Algatatud distsiplinaarmenetluse alus on ebaselge põhjusel, et distsiplinaarmenetlus on algatatud nõupidamistoas kollegiaalselt tehtud lahendi suhtes. Riigikohtu esimehe poolt distsiplinaarmenetluse algatamine üksnes kohtuniku suhtes on ebaõige. Isiku põhiõiguste hulka kuuluva vabadust piirava sunnivahendi rakendamine allub kohtulikule kontrollile ning seda põhiõigust piirav toiming on vaidlustatav halduskohtus. Kuna U. Roops ja M. Roosalu ei ole kasutanud kaebeõigust ega pöördunud oma õiguste ja vabaduste kaitseks kohtusse sundtoomise määruse õigusvastaseks tunnistamiseks ja tühistamiseks, siis ilma kohtulikku kontrolli läbimata ei ole võimalik anda tehtud kohtulahendile lõplikult siduvat õiguslikku hinnangut.
A Maakohtu esimees peab vajalikuks märkida, et kohtuniku distsiplinaarsüüdistus on formaal-juriidiliselt õige ja ta ei vaidle sellele vastu. Kannatanu ja tunnistaja vabaduse võtmine on seotud

eksimusega. Kohus peab toimima seaduslikult. Maakohtu esimees palub, et kohtunikku ei karistataks karmilt.

III DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI SEISUKOHT

Distsiplinaarkolleegium leiab, et uuritud tõenditega on tõendatud, et kohtunik X, olles kohtuistungit juhtinud kohtunik ning olles kohustatud seetõttu tagama seaduse õige kohaldamise, (KrMK § 2) kohaldas kannatanu U. Roopsi ja tunnistaja M. Roosalu suhtes sundtoomist 6. novembri 2003. a kohtuistungile, hoolimata sellest, et sundtoomise eeldused ei olnud täidetud. Sundtoomise tõttu viidi kannatanu ja tunnistaja kohtuistungile eelnenud päeval Tartu arestimajja. Sellega on kohtunik X eksinud süüliselt kohtute seaduse § 70 lg-s 2 sätestatud kohustuse vastu pidada oma ametit laitmatult ning hoiduda tegudest, mis kahjustavad kohtu mainet.

Põhjendatud ei ole kohtuniku väide, et kuna 30. juuni 2003. a kohtuistungil avaldati õiend telefonikõne kohta, siis kohus luges (sai lugeda) kohtukutse koos kohtuistungile ilmumata jätmise tagajärgede hoiatusega U. Roopsile ja M. Roosalule kätteantuks. KrMK § 78^3 lg 1 kohaselt võib uurija või kohus määruse alusel kohaldada kannatanu ja tunnistaja sundtoomist, kui nad on jätnud kohtusse ilmumata ja kutses on märgitud, et mitteilmumise korral võib isiku suhtes kohaldada sundtoomist. Kuna kohus tuvastas kohtunik X-i eesistumisel, et kannatanu U. Roops ja tunnistaja M. Roosalu ei olnud kohtukutset kätte saanud, siis ei olnud neid ka hoiatatud mitteilmumise tagajärgedest ning puudus eeldus (alus) nende sundtoomiseks järgmisele kohtuistungile. Kohtuistungil avaldatud õiendist ei teinud kohus järeldust, et U. Roops ja M. Roosalu on kohtukutse kätte saanud, vaid kohus tuvastas, et nad ei olnud kohtukutset kätte saanud. Kui kohus tuvastas, et kohtuistungile kutsutu ei ole kohtukutset saanud, siis on ta kindlaks teinud ka selle, et teda pole hoiatatud kohtuistungeile ilmumata jätmise tagajärgedest. Seega puudus alus kannatanu ja tunnistaja suhtes vabadust piirava sunnivahendi kohaldamiseks.

Distsiplinaarkolleegium ei pea arvestatavaks kohtunik X-i väidet, et kuna kohtumäärus isikute sundtoomise kohta oli tehtud kollegiaalselt, siis ei ole tema üksi vastutav ametikohustuste mittekohase täitmise eest. Asjaolu, et isikute sundtoomine järgmisele kohtuistungile otsustati kollegiaalselt, ei vabasta kohtunikku kohustusest hoiduda tegudest, mis kahjustavad kohtu mainet. Kolleegium leiab, et kuna puudus alus nende isikute sundtoomiseks kohtuistungile, siis seisnes kohtuniku distsiplinaarsüütegu selles, et U. Roops ja M. Roosalu toodi sundkorras kohtuistungile, vaatamata sellele, et kohus jättis sundtoomise eeldused täitmata.

Asjakohaseks ei pea kolleegium kohtunik X-i väidet, et kannatanu ja tunnistaja oleksid pidanud oma õiguste kaitseks pöörduma halduskohtusse ja vaidlustama nende kohta tehtud sundtoomise. U. Roopsi ja M. Roosalu suhtes oli sundtoomine täidetud ja neil oli õigus pöörduda avaldusega Riigikohtu esimehe poole ja paluda hinnangut kohtuniku käitumise suhtes. Distsiplinaarkolleegium leiab, et uuritud tõenditega on tõendatud, et kohus tuvastas kriminaalasjas kohtunik E. Varenjuki eesistumisel, et kannatanu U. Roopsile ja tunnistaja M. Roosalule oli 30. juunil 2003. a toimunud kohtuistungi kutse kätte andmata. Sellele vaatamata kohaldati nende suhtes sundtoomist. Kohtuistungile sundtoomine on kohtumenetluses äärmuslik meede ja seetõttu tuleb selle kohaldamise eeldusi täpselt täita. Kuna kohtunik X neid ei täitnud, siis pani ta toime distsiplinaarsüüteo, mis seisunes ametikohustuse mittekohases täitmises.

Asjassepuutumatu on kohtunik X-i väida, et ta ei saatnud sundtoomise määrust täitmiseks Tartu Politseiprefektuurile, vaid Tartu Prokuratuurile. KrMK § 78^3 lg 2 järgi teostab sundtoomist politsei, mitte prokuratuur.

Eeltoodu alusel ja juhindudes kohtute seaduse §-st 87, § 88 lg 1 p-st 1 ning § 97 lg-test 1, 3 ja 4 leiab distsiplinaarkolleegium, et kohtunik X tuleb distsiplinaarsüüteos süüdi mõista. Distsiplinaarkaristuse määramisel arvestab distsiplinaarkolleegium asjaolu, et X on kohtunikuna töötanud alates 1993. a ja varem teda karistatud ei ole. Seetõttu peab kolleegium võimalikuks kohaldada kohtunik X-i suhtes kohtute seaduse §-s 88 loetletud distsiplinaarkaristustest kõige kergemat - noomitust.

Ott Järvesaar Lea Laarmaa Peeter Vaher

Kristel Pedassaar Merike Toomet